

УДК 338.436:330.341.1

*А. В. Замрига, здобувач
Національного наукового центру
«Інститут аграрної економіки»*

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РОСЛИННИЦТВІ

*A. Zamryha, Researcher of the
National Scientific Center «Institute of
Agricultural Economics»*

FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN CROP PRODUCTION

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто теоретичні аспекти формування і функціонування організаційно-економічного механізму розвитку інноваційних процесів в галузі. Схематично подано основні елементи та критерії успішного функціонування організаційно-економічного механізму.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: галузь рослинництва, інновація, інноваційний процес, організаційно-економічний механізм, елементи організаційно-економічного механізму.

ANNOTATION. In the article the theoretical aspects of the formation and functioning of organizational and economic mechanism of innovation in the industry. Schematically presents the key elements and criteria for the successful functioning of organizational and economic mechanism.

KEYWORDS: crop industry, innovation, innovation process, organizational and economic mechanism, the elements of organizational and economic mechanism.

Постановка проблеми. Однією з основних галузей сільського господарства є рослинництво, яке спрямоване на вирощування культурних рослин та отримання продукції рослинництва. Дана галузь забезпечує населення продуктами харчування, тваринництво — кормами, галузі промисловості (харчову, комбикормову, текстильну, фармацевтичну, парфумерну та ін.) сировиною рослинного походження. Рослинництво має такі підгалузі: зернове виробництво; овочівництво; садівництво; виноградарство; виробництво олійних та інших культур. Особливістю сучасного розвитку рослинництва є необхідність прискорення науково-технічного прогресу за рахунок реалізації інноваційних процесів які сприяють

оновленню виробництва на основі досягнень науки і техніки. Техніко-технологічне переозброєння галузі забезпечить зростання виробництва, поліпшить якість продукції, продовольчу безпеку країни. Успішному вирішенню даних завдань сприятиме формування науково-обґрунтованого організаційно-економічного механізму функціонування і розвитку інноваційних процесів у галузі.

Аналіз існуючих досліджень за даною проблематикою. Дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрному секторі економіки здійснили вітчизняні вчені: С.А. Володін, М.Ю. Коденська, М.А. Садигов, Н.М. Сіренко, С.О. Тивончук, І.В. Федулова, В.Г. Чабан та ін. Науковцями проведено аналіз розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі та галузі рослинництва, їх вплив на конкурентоспроможність продукції та ефективність господарської діяльності, однак, багато проблем пов'язаних з організаційно-економічним механізмом розвитку інноваційних процесів галузі рослинництва залишаються невирішеними та потребують подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження теоретичних основ формування та функціонування організаційно-економічного механізму інноваційних процесів в рослинництві.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний процес у рослинництві може бути поданий як сукупність послідовних етапів, робіт від зародження ідеї до перетворення її в інновацію з метою максимізації доходів і забезпечення конкурентоспроможності продукції рослинництва. Основними учасниками такого процесу є наукові та освітні заклади, територіальні органи управління, інфраструктурні елементи, а також безпосередньо товаровиробники. Ефективна реалізація інноваційного процесу можлива за умови оптимальної його організації і надійних економічних взаємовідносин між різними структурами. Саме тому, для успішного управління інноваційною діяльністю необхідною умовою є формування і використання цілісного організаційно-економічного механізму розвитку інноваційних процесів у галузі, який передбачатиме чітку упорядкованість його елементів і ефективність їх взаємодії.

Організаційно-економічний механізм повинен мати комплексну структуру, поєднувати організацію інноваційної діяльності, розвиток підприємництва в науково-технічній сфері, впровадження інновацій у виробництво, планування інноваційної діяльності, фінансування і кредитування організацій, які задіяні в інноваційному процесі на всіх його етапах, оподаткування і

страхування організацій, які створюють і впроваджують інновації, стимулювання розвитку інноваційного процесу, ціноутворення на науково-технічну продукцію.

На сьогодні в науковій літературі існують різні підходи до визначення сутності поняття «організаційно-економічний механізм». У сучасному економічному словнику організаційно-економічний механізм розглядається як «сукупність організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм з допомогою яких реалізуються діючі в конкретних умовах економічні закони, процес відтворення» [1]. Під організаційно-економічним механізмом також розуміють фінансовий механізм — систему дій фінансових важелів, яка полягає в організації, плануванні і стимулюванні використання фінансових ресурсів [2]. Узагальнюючи викладене можна констатувати, що організаційно-економічний механізм являє собою різнорівневу ієрархічну систему основних взаємопов'язаних між собою елементів (суб'єктів, об'єктів, принципів, методів і інструментів та інше), а також способів їх взаємодії, які направлені на гармонізацію економічних відносин учасників інноваційного процесу.

Комплекс завдань, які виникають при формуванні і управлінні розвитком організаційно-економічного механізму поділяються на завдання безпосередньо пов'язані з вивченням динаміки самого механізму, або функціонування його окремих елементів і завдань формування організаційно-економічного механізму за раніше заданими параметрами і властивостями. Першочергові завдання направлені на вибір і обґрунтування ряду показників, які об'єктивно відображають процеси оптимального функціонування механізму. Конкретний набір показників обумовлений головною метою моніторингу і переважно визначається рівнем витрат (часових і фінансових) при їх використанні. Інші завдання пов'язані з побудовою економічних систем і вимагають вивчення значної кількості організаційно-економічних механізмів — аналогів із врахуванням факторів, обумовлених взаємозалежністю елементів у середині системи і самої системи з зовнішнім середовищем.

Основою формування організаційно-економічного механізму інноваційних процесів є системний і інституціональний підходи. Системний підхід передбачає розгляд механізму як цілісної кількості елементів у сукупності відносин і зв'язків між ними. Інституціональний підхід визначає умови формування механізму ефективних інститутів, стимулюючих інноваційну діяльність суб'єктів. Форму-

вання організаційно-економічного механізму потребує, в першу чергу, визначення цілей і основних завдань його функціонування, а також параметрів і властивостей. До основних завдань функціонування зазначеного механізму в галузі можна віднести:

- визначення пріоритетності завдань інноваційного розвитку галузі;
- оптимізація розподілу ресурсів за важливими напрямками розвитку;
- забезпечення прискореного розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу організацій за рахунок безперервного організаційно-економічного, техніко-технологічного оновлення продуктивних сил;
- забезпечення адекватності і пропорційності розвитку інфраструктури інноваційних процесів;
- узгодження інтересів усіх учасників інноваційного процесу в галузі.

Кінцевою метою функціонування подібного механізму є зростання показників конкурентоспроможності галузевого виробництва.

Грунтуючись на економічній сутності і етапах інноваційного процесу доцільно побудувати схему його організаційно-економічного механізму. Організаційно-економічний механізм покликаний забезпечити підвищення інноваційної активності в галузі. Він складається з двох блоків — організаційного і економічного (рис. 1).

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму галузі [3]

Організаційний блок включає планування і координацію науково-дослідної діяльності (організацію створення інновації). Дані функції виконуються колективами наукових і освітніх організацій. Наступною ланкою організаційного блоку є поширення інновації з метою її комерційного застосування (комерціалізація). Для цього необхідно інформування зацікавлених юридичних і фізичних осіб про зміст інновації і потенційному ефекті від її впровадження (науково-технічна пропаганда і реклама). Найвідповідальніший етап — освоєння інновації у виробництві з метою отримання економічного або іншого ефекту. Ефективне функціонування організаційного блоку залежить від розвитку підприємницьких структур у науково-технічній сфері галузі. Такими структурами можуть бути наукові кооперативи, впроваджувальні організації, малі підприємства технологічного або венчурного бізнесу.

Економічний блок — це, перш за все, фінансування і кредитування заходів пов'язаних із створенням новацій і перетворенням їх в інновації та поширенням. До даного блоку відносяться заходи з пільгового оподаткування і страхування організацій, які створюють новації та перетворюють їх в інновації. Особливої уваги потребує стимулювання наукових колективів та ціноутворення на науково-технічну продукцію.

При формуванні організаційно-економічного механізму розвитку інноваційних процесів у галузі необхідно враховувати такі особливості: особливості використання засобів виробництва; просторове розташування учасників інноваційних процесів; особливості організації виробництва і праці, які пов'язані із неспівпаданням робочих періодів і періодів виробництва; досить низька інвестиційна привабливість; значна кількість організаційних форм господарювання; низька цінова еластичність попиту на продукцію; відмінності за характером фінансування різних формувальних; високий рівень ресурсомісткості продукції.

Успішність формування і функціонування організаційно-економічного механізму визначається рівнем розвитку внутрішньої (матеріально-технічне оснащення, професійні кадри, фінансові ресурси, інтелектуальна власність) і зовнішньої (виробничо-технологічні, фінансові, інформаційні, освітні і консалтингові організації) інноваційної інфраструктури.

Цільовими показниками формування і функціонування організаційно-економічного механізму є показники продуктивності

(технологічної ефективності) і прибутковості (економічної ефективності). Окрім того, функціонування механізму може забезпечити підтримку на належному рівні і ефективне використання виробничого, технологічного, наукового, кадрового потенціалу, галузевого виробництва.

Висновки. Організаційно-економічний механізм покликаний забезпечити підвищення інноваційної активності в усіх галузях рослинництва, у першу чергу — у сільськогосподарських товаровиробників. Він покликаний забезпечити реалізацію стратегічних цілей розвитку галузі і бути достатньо гнучким і пристосованим до зміни ситуацій на продовольчих ринках і економіки в цілому.

Література

1. Флерова А.Н. О государственном регулировании инновационного развития в области наноматериалов и нанотехнологий в России / А.Н. Флерова // Российский внешнеэкономический вестник. — 2006. — №10. — С. 56—59.
2. Бондаренко В. Организация семеноводства зерновых культур / В. Бондаренко // АПК: Экономика и управление. — 2006. — №4. — С. 40—42.
3. Организация инновационной деятельности в АПК / В.И. Нечаев, В. Ф. Бирман, И.С. Санду, Ю.И. Бершидский, А.В. Боговиз; под ред. В.И. Нечаева. — М.: КолосС, 2012. — 296 с.

Reference

1. Flerova A.N. About state regulation of innovation development in the field of nanomaterials and nanotechnologies in Russia / A.N. Flerova // Russian External Economic Bulletin. — 2006. — №10. — P. 56—59.
2. Bondarenko V. Organization of seed-farming of crops / V. Bondarenko // Agro-industrial complex: Economics and management. — 2006. — №4. — P. 40—42.
3. The organization of innovation activity in agro-industrial complex / V.I. Nechaiev, V.F. Birman, I.S. Sandu, Yu.I. Bershidskii, A.V. Boghoviz; Ed. By V.I. Nechayev. — М.: ColosS, 2012. — 296 p.

Статтю подано до редакції 19.12.14 р.